

YABANCILARIN TÜRKÇEYİ ÖĞRENİRKEN KARŞILAŞTIKLARI GÜÇLÜKLER VE YAPTIKLARI BAZI HATALAR

Abide DOĞAN *

Günümüzde insanlar gelişen dünyanın gereklerine uyarak, yeni bir dil yeni bir dünya demektir düşüncesiyle dil öğrenme çabalarını arttırmışlardır. Memleketimize de her yıl değişik amaçlarla birçok öğrenci gelmekte ve Türkçe öğrenmek için Türkçe kurslarına devam etmektedirler. Bunların büyük çoğunluğu da üniversite öğrenimi yapmak üzere memleketimize gelmiş olan yabancılardır.

Üniversitemize de bu amaçla gelen öğrenciler bu öğretim yılında beşinci yılına başlayan Türkçe Hazırlık Kursları'na alınmışlardır. Üniversitemize gelen öğrencilerin büyük çoğunluğu, içlerinde Sudan, Mısır ve Cezayir gibi Afrika ülkelerinin de bulunduğu Ortadoğu'lu Araplar ve İranlı'lardır. Bunların dışında Nijerya, Pakistan, Nepal ve Birmanya gibi ülkelerden gelen öğrenciler de vardır. Kendine özgü yapısı ve özellikleri olan dillerinden sonra farklı özellikteki bir dili öğrenecek olan bu öğrenciler elbette birtakım zorluklarla karşılaşacaklardır. Fakat iyi bir çaba, dikkat ve titiz bir çalışma sonunda yapılmayacak hiçbir şey yoktur, düşüncesini benimsemeleri gerekir. Bu öğrencilerin öncelikle İngilizce öğrenirken Latin kaynaklı bir dille karşılaşmış olmaları, Latin harfli olan Türkçe'yi öğrenirken, harfleri tanıma açısından kolaylık sağlamaktadır.

Ural-Altay dil grubunun Altay koluna bağlı olan Türkçe sondan eklemeli dil özelliği gösterir. Ek, eklendiği kelimeyle uyum sağlamak zorundadır. Bunun için de ünlü ve ünsüz uyumlarının bilinmesi gereklidir. Arapça ve Farsça konuşan bir yabancı, büyük ihtimâle kendi dillerinin etkisiyle ünlü uyumlarını öğrenmekte güçlük çekmektedir. Ünsüz uyumu kuralları daha çabuk öğrenilirken, ünlü uyumunun öğrenilmesinde aynı hız gösterilememektedir. Bunun da sebebi, Türkçe'de sekiz ünlü ile karşılanan seslerin Arap alfabesinde

* Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkçe Derslerini Düzenleme Başkanlığında okutman.

sadece üç işaretle ifade edilmesidir. Arap alfabesindeki "esre" "ı, i'yi, "üstün" "a,e'yi, "ötre"de "o, ö, ü, u" gibi dört sesi karşıladığından, onlar için ince ve kalın seslerin bir mânâsının olmaması tabiidir. Bu yüzden de o, ö, u, ü, ı ve i sesleri arasındaki farkı anlamaları hayli zaman almaktadır. Genellikle bu ünlüler arasından o, u ve i'yi tercih etmektedirler. Türkçe'de noktalı ve noktasız ünlüler birbirinin aynı değildir, arada fark vardır. Olmak/Ölmek, on/ön, ılık/ülk, ot/öt, un/ün, unlu/ünlü, gurultu/gürültü, büz/buz gibi kelimelerde noktanın mânâ farklılıklarına sebep olduğu açıkça görülmektedir. Türkçe öğreniminin zorlukları yanında, her harfin okunması gibi bir kolay tarafı da vardır. Türkçe, telâffuzu zor kelimelere de sâhip bir dil değildir. Fakat yabancılar bazı sesleri çıkarmakta güçlük çekmektedirler. Onlara göre, o, u ve ı seslerinden sonra telâffuzu en zor olan ğ sesidir. Özellikle "kağıt" kelimesinde bu güçlük farkedilmektedir.

Sert ünsüzle (ç, h, f, k, p, s, ş, t seslerinden biriyle) biten bir kelimeden sonra gelen ek de sert ünsüzle (ç veya t) başlamalıdır, kuralını uygulamak Türkçe'yi yeni öğrenenler için bir problem gibi görünür. Ancak öğrenmenin ileriki safhalarında biraz dikkâtle bu problem çözülmektedir.

Türkçe'deki yardımcı seslerin öğrenilmesi de kolay değildir. İyelik ekleriyle isim hâl ekleri arasına getirilen "zamir n'si" (ara-sı-n-a örneğinde olduğu gibi) ile iki ünlü arasına giren "y" yardımcı sesinin (ara-y-a) kullanılışında sık sık hâtalılar görülmektedir.

Türkçe'yi öğrenmeye başlayan bir yabancıya zorluk çektiği konulardan biri ve de zanaatçının en önemlisi, isim hâl eklerinin kullanılışdır. İsim hâl eklerinin görevi, isimle fiil arasında doğrudan ilişki kurmak olduğundan, Türkçe'de fiiller mutlaka bir isim hâl eki ile kullanılırlar. Hangi ekün hangi fiille kullanılacağı sık sık sorulan sorulardandır. Bir yabancı için bu konu gerçekten de güç görünmektedir. Arapça, Farsça ve İngilizce'de her durum için bir ön varken, Türkçe'de mesela -a/-e hem to, hem for (Bunu sana aldım./Bunu senin için aldım.); -da/-de hem on, hem de tı (Masada kitap var./ Dolapta peynir var.) mânâsına gelmektedir. -a/-e'nin ne zaman yönelme, ne zaman için; -da/-de'nin ne zaman üzerinde, ne zaman içinde anlamlarında kullanıldığı gerçekten şaşırtıcıdır. "Seni bakıyorum", "Ona gördüm" gibi şekiller sıkça yapılan yanlışlıklardandır.

Bildirme eki -dır/tır (-dir/-tır/-dur/-tur/-dür/-tür) özellikle İran'lı öğrenciler tarafından kelimeden ayrı olarak yazılmaktadır. Bunda, Farsça -dır mânâsında kullanılan est kelimesinin ayrı yazılmasının etkisi vardır. Bildirme eki ünlü uyumuna dikkat edilmeksizin dâimâ -dır şeklinde yazılıp okunmaktadır.

"Ki" edatı Türkçe'ye Farsça'dan geçmiş bir edat olduğundan, İran'lı öğrenciler bu edatı çok sık kullanmakta, bazen de ke şeklinde telâffuz etmektedirler. Buna sebep de kfnin Farsça'da ke olarak yazılıyor olmasıdır.

"Ve" bağlacı da özellikle Arapça ve Fransıza konuşanlar tarafından çok kullanılmaktadır. Bazen gerekti olmadığı hâlde bolca kullanılan ve'ye karşılık, kullanılması gerektiği hâlde nedense pek itibâr edilmeyen "ile" edatının ismin yönelme hâli eki ile karşılandığı da zaman zaman dikkat çekmiştir. "Onlara konuşuyorum" örneğinde olduğu gibi.

Sabah, akşam, yaz, kış gibi zaman bildiren kelimelerin bulunma hâli eki alarak sabahta, akşamda, yazda, kışta şeklinde kullanılmaları yapılan ikazlara rağmen zor terkedilen bir alışkanlık olmuştur.

Sıfat olarak bütün kelimesinin yerine hep kelimesinin tercih edildiği, bu arada ismin de çoğul yapıldığı gözlemlerimiz arasında yer almaktadır: Hep ağaçlar, hep şeyler...

Şimdiki zaman eki -yor'un, İngilizcenin etkisiyle olacak, bazen -your şeklinde yazıldığı da zaman zaman dikkat çekmektedir. Yine kelime sonunda bulunan t, fnin y şeklinde yazılması da ara sıra yapılan hatâlardandır: Hepsy, bazy...

Geniş zaman ile edilgen eklerinin kullanılışı da karışıklık yaratmaktadır. Geniş zaman yapımında bilindiği gibi -r, -ar/-er ve -ır/-ir, -ur/-ür olmak üzere üç tip ek vardır. Bunların ne zaman ve nasıl kullanılacağı genellikle karıştırılmaktadır. Edilgen çatılı fiillerde de ne zaman -li şekillerin, ne zaman -n'nin kullanılacağı sorusu devamlı sorulan sorulardandır.

Yabancılar için öğrenmenin ileriki safhalarında dahi yapılan, kavranması zor olan konu fiil çatılarının karmaşık şekilleridir. Sağlamlaşmak/sağlamlaştırmak/sağlamlaştırılmak örneğinde de görüleceği gibi, işteş, edilgen ve ettirgen eklerinin üstüste gelmesiyle elde edilen şeklin hem telâffuzu, hem de anlamının kavranması yabancı öğrenci için oldukça zor görünmektedir.

Pişmek ve Pişirmek fiilleri arasındaki farkın kavranması da zaman almaktadır. "Annem yemeği pişti", "Ben piştim" şeklindeki cümlelerle karşılaşmak mümkündür.

Yabancıların öğrenmekte güçlük çektikleri konular arasında atasözleri ve deyimler ile vurgu meselesinin olduğunu da belirtelim.

Buraya kadar belirtmeye çalıştığımız güçlüklerle bundan doğan hatâların zamanla ve de gösterilen dikkatle yavaş yavaş giderildiğini, Türkçe'nin öğrenilmesi zor olmayan bir dil olduğunu söyleyebiliriz.